

**RISTIINAN KUNNAN YMPÄRISTÖOHJELMA
VUOSILLE 2008 - 2014**

Tilaukset	Mikkelin Seudun Ympäristöpalvelut Jääkärintie 14, 50100 Mikkelä puh. (015) 194 4700
Kannen kuva	Pökkäänlahti/Ristiinan kunta/Timo Särkkä

RISTIINAN KUNNAN YMPÄRISTÖOHJELMA

SISÄLLYSLUETTELO

1.	Yleistä kunnasta	4
2.	Johdanto	7
3.	Taustaa Ristiinan ympäristötyölle	8
3.1	Kansalliset ympäristöohjelmat ja –tavoitteet	8
3.2	Mikkelin ympäristöstrategia	9
4.	Ristiinan ympäristöohjelma	12

Ristiinan kunnan ympäristöohjelma vuosille 2008 – 2014
Hyväksytty kunnanvaltuustossa 17.12.2007 § 74

1 Yleistä Ristiinan kunnasta

Ristiinan kunta sijaitsee Itä-Suomen läänissä, Etelä-Savon maakunnassa Saimaan järviolueella noin 20 km Mikkelistä etelään valtatie 13/15 varrella. Luonnonkauniilla Ristiinan kunnalla on takanaan kreivillinen ja maanpuolustukseen liittyvä kunniakas menneisyys ja edessään puhtaaseen luontoon, monipuoliseen elinkeinorakenteeseen, vapaa-ajan asutukseen ja matkailuun perustuva valoisa tulevaisuus.

Pitäjän perusti Suomen kenraalikuvernööri, *kreivi Pietari Brahe* vuonna 1649. Pitäjä sai nimensä hänen puolisonsa *Kristiinan* mukaan. Vuodesta 1901 kunnan nimenä on ollut Ristiina.

Maamme upseerikoulutuksen juuret johtavat Ristiinaan ja täällä vuosina 1777-79 *eversti Yrjö Maunu Sprengtportenin* ylläpitämään yksityiseen sotakouluun. Suomen sodan 1808-09 kuuluisat sotapäälliköt *eversti Otto von Fieandt* ja *everstiluutnantti Joakim Zakris Duncker* sekä *sotamies Sven Dufva* olivat kotoisin Ristiinasta. Heillä on omat runonsa kansallisrunoilijamme *Johan Ludvig Runebergin Vänrikki Stoolin tarinoissa*.

Kunnan päätöksentekoa ja toimintaa ohjaavat valtuuston vahvistamat visio, missio ja arvot:

Kunnan visio

Ristiina - parasta elämää Etelä-Savossa.

Asukasluvun tulee olla tasaisessa kasvussa, palvelurakenteen hyvä, väestörakenteen terve ja elinkeinorakenteen monipuolinen.

Missio

Kunta järjestää sosiaali- ja terveydenhuollon, sivistystoimen, kunnallistekniikan sekä elinkeinoelämän toimintaedellytykset turvaavat peruspalvelut kunnan asukkaille.

Palvelut tuotetaan ydintoimintojen osalta itse tai yhteistyössä toisten kuntien kanssa. Tapauskohteisesti niitä voidaan myös ulkoistaa ja tuottaa ostopalveluina muiden julkisyhteisöjen tai yksityisten yhteisöjen toimesta. Kunta on vahva toimija ja rakentavan yhteistyön kannattaja Mikkelin seudulla.

Arvot

- asukaslähtöisyys
- avoimuus
- oikeudenmukaisuus
- tasapuolisuus
- turvallisuus
- vuorovaikutteisuus

Vaikuttavuus

- kestävä kehitys
- kilpailukykyisyys
- laadukkuus
- suunnitelmallisuus
- taloudellisuus

Elinkeinot

Ristiinan asukasluku on tällä hetkellä 5100 asukasta. Ammatissa toimivan väestön määrä on 2361 henkeä. Alkutuotannon osuus on 10 %, 236 henkeä, jaostuksen 48 %, 1133 henkeä ja palvelujen 42 %, 992 henkeä. Työpaikkaomavaraisuus on lähes 100 %.

Ristiinalle on leimallista nykyaikainen teollisuus. Ristiina mielletäänkin mekaanisen puunjalostuksen keskuksiksi koko Etelä-Savossa. Kunnan ja maakunnan suurin teollinen yritys on UPM-Kymmene Wood Oy:n Pelloksen vaneritehdas, jossa on 730 työpaikkaa. Toiseksi suurin yritys on Kuomiokoski Oy:n jalkine- ja puutyötehdas. Steamrator Oy on höyry- ja lämpölaitoksia sekä betonivalumuotteja suunnitteleva ja valmistava yritys, joka on kehittynyt pienestä yrityksestä kansainväliseksi konserniksi. Paikkakunnalla toimii porkkanan ym. juurikasvien viljelijöitä, joiden tuotteita välitetään eri puolelle Suomea.

Vapaa-ajan asutus

Ristiina on erinomainen matkailu- ja vapaa-ajan kunta. Kunnassa on virkistävä, rauhallinen ja vesistörikas ympäristö sekä valtakunnallisesti ja kansainvälisestikin vetovoimaisia tapahtumia ja matkailukohteita.

Kunnan pinta-alasta on vesistöä lähes neljännes ja rantaviivaa 1200 kilometriä. Lähes kaikki rakennuskelpoiset rannat on kaavoitettu. Vapaa-ajan asuntoja on tällä hetkellä noin 3000. Vuotuinen kasvu on Järvi-Suomen suurinta, 40-50 asuntoa. Yleiskaavoissa on noin 1000 vapaata rantatonttia.

Matkailubrändiin kuuluvat *Saimaa*, sen ainutlaatuinen järviluonto ja runsas vapaa-ajan asutus. Saimaan luoteislahdet, *Louhivesi* ja *Yövesi*, ulottuvat kaakosta Ristiinan keskiosiin. Ne tarjoavat hyvän vaihtoehdon merialueelle ja rajatto-

mat mahdollisuudet järvilomailuun. Ristiina on *Portti Saimaalle*. Ristiinassa Pellosniemellä sijaitsee Saimaan syväväylän satama, johon tulee Pelloksen tehtaiden käyttöön jonkin verran puuta, Koskitukki Oy:lle koivutukkia ja Destia Oy:lle maantiesuolaa.

Saimaan vetovoima perustuu hyvään palvelutarjontaan sekä laajaan retki- ja vierasvenesatamaverkostoon. Kunnan omistama *Kallioniemen* huvilakiinteistö on vuokrattu yksityiselle yrittäjälle vierasvenesatamatoimintaan. Vuosina 1896-1920 huvilakiinteistö oli suomen kielen ja kirjallisuuden professorin, valtioneuvos *Emil Nestor Setälän* omistuksessa.

Ristiinassa on vireillä useita matkailuelinkeinon kehittämishankkeita. Kärkihankkeena on *valtakunnallinen kallioitaidekeskus* ja siihen liittyvät oheispalvelut. Ristiinassa sijaitsevat Pohjoismaiden suurimmat kalliomaalaukset *Saimaan Astuvansalmessa*. Niiden iäksi on arvioitu 3000 - 6000 vuotta. Kalliomaalauksia on esitetty Unescon maailmanperintöluetteloon.

Tilastotietoa:

- perustettu 1649
- asukasluku 5074 (31.12.2006)
- pinta-ala 742 km², josta vesistöä 168 km²
- rantaviivaa 1200 km, n. 3000 loma-asuntoa eli keskimäärin 2 loma-asuntoa/rantakilometri
- tulovero-% 19,0

2 Johdanto

Mikkelin kaupunginhallitus päätti ympäristölautakunnan aloitteesta, että vuoden 2004 aikana laaditaan tiettyihin Mikkelin kannalta keskeisiin ympäristöky-symyksiin painottuva ympäristöstrategia. Ympäristöstrategian laadintaa ohjasi keskeisten lautakuntien puheenjohtajista sekä nuorisovaltuuston, kylien neu-vottelukunnan ja Anttolan aluejohtokunnan edustajista koottu ohjausryhmä.

Ympäristöstrategia valmisteltiin viidessä työryhmässä: Kestävät tuotanto- ja kulutustavat, Elinympäristön laatu, turvallisuus ja ympäristöriskit, Vesi, Luon-non monimuotoisuus ja viherympäristö sekä Ympäristökasvatus ja -tiedotus.

Strategia hyväksyttiin ympäristölautakunnassa 23.9.2004 ja kaupunginvaltuus-tossa 17.1.2005 § 38.

Ympäristöstrategian strategisen päämäärän Seudullisten palvelujen ja yhteis-työn lisääntyminen kriittisen menestystekijän Yhteistyön käynnistyminen ja su-juvuus toimenpiteeksi on merkitty vuosille 2005 – 2008 ympäristöstrategian laajentaminen soveltuvin osin muihin ympäristöpalvelujen yhteistyökuntiin.

Ensimmäisessä nykyisen ympäristöpalvelujen tuottamista koskevan sopimuk-sen vuosittaisessa arviointikokouksessa syyskuussa 2005 kunnanjohtajat nä-kivät mahdollisena laajentaa ympäristöstrategia koskemaan soveltuvin osin myös näiden kuntien alueita. Ympäristölautakunta ehdotti joulukuussa 2006 sopimuskuntien kunnanhallituksille, että kuntien ympäristöstrategiatyö aloitet-taisiin alkuvuodesta 2007. Kunnanhallituksia pyydettiin nimeämään perustetta-vaan työryhmään edustajansa, mikäli näkevät työn tarpeelliseksi.

Pertunmaan kunnanhallitus päätti kokouksessaan 15.1.2007 § 12 hyväksyä ympäristölautakunnan esityksen ja nimesi työtä ohjaavaan ryhmään edusta-jakseen Heikki Iso-Kuortin.

Ristiinan kunnanhallitus päätti kokouksessaan 15.1.2007 § 22 nimetä ympäris-töstrategiatyöryhmään edustakseen Jaakko Väänäsen.

Työryhmä, johon kuuluu Pertunmaan ja Ristiinan kuntien edustajien lisäksi ter-veysvalvonnan johtaja Arja Holopainen ja vs. ympäristöpäällikkö Marita Savo, kokoontui 22.5.2007 ja 19.9.2007.

Työryhmän laati Mikkelin ympäristöstrategian pohjalta Ristiinan kunnalle sovel-tuvan ympäristöohjelman, jonka ympäristölautakunta lähetti hyväksymisensä jälkeen (8.11.2007 § 188) kunnanvaltuuston hyväksyttäväksi.

3 Taustaa Ristiinan ympäristötyölle

3.1 Kansalliset ympäristöohjelmat ja -tavoitteet

Suomen kestävän kehityksen ohjelmat

Hallitus perusti kestävän kehityksen edistämiseksi Suomen kestävän kehityksen toimikunnan vuonna 1993. Voimassa oleva kestävän kehityksen ohjelma on vuodelta 1998. Tällä ympäristöohjelmalla pyritään edistämään mm. seuraavia ohjelman tavoitteita:

- Edellytykset kestävän kehityksen mukaisille tuotantotavoille ja kulutusvalinnoille vahvistuvat.
- Suomi täyttää kansainvälisen ilmastopolitiikan ja -sopimusten vaatimukset.
- Yhdyskuntarakenne on toimiva ja luo mahdollisuudet viihtyisään, terveelliseen ja sosiaalista hyvinvointia edistävään ympäristöön.
- Yhdyskuntien ympäristön laatu paranee edelleen ja uusiutumattomien luonnonvarojen käyttö vähenee.
- Yhdyskuntien ja liikennejärjestelmien suunnittelu tukee liikkumistarpeen vähentämistä sekä edistää yhdessä taloudellisen ohjauksen kanssa ympäristölle vähemmän haitallisten liikkumismuotojen valintaa.
- Maaseutu ja kaupungit elävät toisiaan tukevassa vuorovaikutuksessa.
- Maaseudun elinkeinotoiminta perustuu luonnon ja luonnonvarojen kestävän käytön ja hoidon menetelmiin.
- Luonnon tuottokyky sekä maaseudun luonnon monimuotoisuus ja asuinympäristön laatu säilyvät hyvinä ja luovat edellytykset elinkeinojen monipuolistamiselle.

Etelä-Savon ympäristöohjelma

Etelä-Savon ympäristöohjelma on laadittu vuosille 2005-2010. Ohjelman mukaan:

”Näkökulma hyvään elämään:

”Voit asua viihtyisässä ympäristössä ja liikkua monimuotoisessa luonnossa. Ilma on puhdasta ja voit huoletta laskea lapsesi uimaan kotijärveen. Saat tarvitsemasi yhteiskunnan palvelut tasa-arvoisesti. Sinulla on mahdollisuus tehdä työtä ja opiskella. Pääset kulkemaan vaivattomasti vaikka et voisi ajaa autoa.”

Moni näistä asioista on jo todellisuutta Etelä-Savossa. Mutta miten asiat muuttavat tulevaisuudessa?

Ohjelmassa on sovittu viisi tavoitetta, joihin maakunnassa keskitytään.

1. Turvaamme luonnon monimuotoisuuden mm. laatimalla luonnonsuojeluun tarkoitetuille alueille ennallistamis-, hoito- ja käyttösuunnitelmia. (Metsähallitus, ympäristökeskus, TE-keskus, maakuntaliitto, kunnat, yhdistykset, asukkaat)
2. Turvaamme elinympäristön viihtyisyyttä ja vetovoimaisuutta mm. hoitamalla rakennettua ympäristöämme. (kunnat, kiinteistöjen omistajat, asukkaat, ympäristökeskus, maakuntaliitto, maakuntamuseo, TE-keskus)
3. Suojelemme vesivarojamme tehokkaasti ja käytämme rantojamme suunnitelmallisesti. Vesistöjen ja pohjavesien suojelemiseksi mm. sovellamme haja-asutuksen jätevesiasetusta mahdollisimman yhdenmukaisesti maakunnassa (kunnat, ympäristökeskus) ja vähennämme maa- ja metsätalouden aiheuttamaa ravinnekuormitusta (metsänomistajat, metsäkeskus, metsänhoitoyhdistys, Metsähallitus, metsäteollisuus, metsäurakoitsijat, viljelijät, TE-keskus, maataloussihteerit, ProAgria, ympäristökeskus, kunnat). Selvitämme, poistamme tai vähennämme vedenottoalueiden riskejä (ympäristökeskus, kunnat, kiinteistöjen omistajat)
4. Elinkeinoelämämme toimii ekotehokkaasti ja käytämme luonnonvarojemme kestävästi. Tähän tavoitteeseen pyrimme mm. asettamalla oman alueen uusiutuvat energialähteet (teollisuuden sivutuotteet, metsäenergia, peltoenergia) etusijalle lämpökusten ja lämpövoimaloiden polttoaineen valinnassa (kunnat, maakuntaliitto, energiayhtiöt, teollisuuslaitokset) sekä parantamalla ammatti- ja vapaa-ajankalastuksen toimintaedellytyksiä ja kehittämällä luonnon riista-, kala- ja keruutuotteiden välitystä ja markkinointia. (TE-keskus, ProAgria)
5. Lisäämme ympäristötietoisuutta ja ympäristöalan osaamista parantamalla mm. ympäristökasvatuksen alan toimijoiden toimintaedellytyksiä. (Rantasalmen ympäristökasvatusinstituutti, JoY/Savonlinnan koulutus- ja kehittämiskeskus ja opettajankoulutuslaitos, HY/Maaseudun tutkimus- ja koulutuskeskus.)”

3.2 Mikkelin ympäristöstrategia

Mikkelin ympäristöstrategian taustafilosofia on sama kuin ympäristöstrategiaa edeltäneessä Mikkelin seutu 21-ohjelmassakin eli Mikkelin ja mikkeliläisen ekologisen jalanjäljen pienentäminen. Ekologinen jalanjälki kertoo, kuinka paljon ekologisesti tuottavaa maata eli viljelymaata, laidunta, metsää sekä rakentamisen ja energiankulutuksen vaatimaa maa-alaa tarvitaan yhden henkilön resurssien tuottamiseen eli ylläpitämään esimerkiksi yksi mikkeliläinen sekä sulauttamaan takaisin luontoon resurssien tuottamisesta syntyneet päästöt ja jätteet.

Kytkentä kaupunkistrategiaan

Mikkelissä on johtamisen välineeksi otettu käyttöön Balanced Scorecard (tasapainotettu tuloskortisto, BSC) –menetelmä.

Ympäristöstrategia on laadittu em. BSC-menetelmällä. Strategiassa käsitellään sellaisia ympäristötavoitteita, joiden toteuttaminen tai merkittävä edistäminen on mahdollista pääasiassa kaupungin eri hallintokuntien omin toimenpitein.

Talousarvion laadintaohjeen mukaisesti ympäristöstrategiaan kirjatut päämäärät ovat samoja kuin koko kaupungin kriittiset menestystekijät. Kaupunkistrategian 35 kriittisestä menestystekijästä valittiin kahdeksan (8) ympäristöstrategian strategisiksi päämääräksi ja lisäksi ympäristövastuullisuuden lisääminen nimettiin strategiseksi päämääräksi näkökulmiin Asiakas ja kuntalainen sekä Vetovoimainen kaupunki ja maakunta.

Näkökulma: 1. Talous

Strateginen päämäärä: 3 Kustannustehokkuus

Näkökulma: 2. Henkilöstö ja uudistuminen

Strategiset päämäärät: 7. Ajan tasalla oleva osaaminen ja osaamisen hallinta
14. Myönteinen näkyminen

Näkökulma: 3. Palvelujen järjestäminen ja tuotantotavat

Strategiset päämäärät: 16. Seudullisten palvelujen ja yhteistyön lisääntyminen
20. Tiimityöskentely, poikkihallinnolliset toimintatavat sekä ja omavastuisuus

Näkökulma: 4. Asiakas ja kuntalainen

Strategiset päämäärät: 22. Kuntalaisten terveys ja aktiivisuus
24. Turvallinen asuinympäristö
Ympäristövastuullisuuden lisääminen

Näkökulma: 5. Vetovoimainen kaupunki ja maakunta

Strategiset päämäärät: 27. Houkutteleva ja monipuolinen asuin- ja elinympäristö

Ympäristövastuullisuuden lisääminen

Visio, strategiset päämäärät, kriittiset menestystekijät sekä toimenpide-ohjelma valtuustokaudelle 2005-2008

Tulevien vuosien ympäristötyön painopisteitä pohdittiin mm. ympäristölautakunnan ja ympäristöpalveluiden omissa työkokouksissa. Kaupungin työntekijöille ja lukioluokille suoritettuna kyselyn, kansainvälisten ja kansallisten ohjelmien, Mikkelin seutu 21-ohjelman seurantaraporttien sekä ympäristöalan ammattilaisten arviointien perusteella laadittiin Mikkelin ympäristöstrategian visio, päämäärät sekä määriteltiin ne tavoitteet, joissa on onnistuttava, jotta asetettu visio ja päämäärät saavutetaan. Jotta pystytään arvioimaan, onko onnistuttu pääsemään kohti päämäärää, on kullekin tavoitteelle määritelty arviointikriteeri eli mittari.

4 Ristiinan ympäristöohjelma

Moni Mikkelin ympäristöstrategiassa olevista tavoitteista on luonteeltaan sellaisia, joita toteutetaan Mikkelin seudun ympäristöpalvelujen omana työnä. Näitä ei ole tarpeen ottaa mukaan kuntaohjelmiin (esimerkiksi Näkökulma Henkilöstö ja uudistuminen).

Seuraavat näkökulmat, päämäärät, toimenpiteet ja tavoitteet on otettu mukaan kunnan ympäristöohjelmaan oheisessa muodossa, joka mukailee tulokortti-muotoa:

Näkökulma:	Talous
Päämäärä:	Kustannukset pysyvät yleisessä kunnan asettamassa kustannusraamissa
1. Tavoite:	<i>Ympäristöasioita hoidetaan taloudellisesti. Kustannuksia seurataan kolmannesvuosittain</i>
Mittarit:	Kustannukset/asukas
Vastuutaho:	ympäristöpalvelut
Näkökulma:	Palvelujen järjestäminen ja tuotantotavat
Päämäärä:	Työskentely tiimeissä, toimintatavat ovat poikkihallinnolliset ja eri tahot toimivat omavastuisesti
2. Tavoite:	<i>Yhteistyö toimii ja henkilösuhteet ovat hyvät. Ympäristöohjelman kannalta keskeiset tavoitteet kirjataan kunnan toimielinten tavoitteiksi.</i>

Ympäristöohjelman toteutumisen kannalta on ensiarvoisen tärkeää, että kaikki kunkin tavoitteen toteutukseen vaikuttavat tahot ovat kiinteässä yhteistyössä ja tekevät samansuuntaisia päätöksiä. Erityisen tärkeitä aihealueita ovat ympäristövastuullisten toimintatapojen edistäminen (energia- ja materiaalitehokkuus, kestävä energiatuotanto, kevyen ja julkisen liikenteen toimintaedellytysten parantaminen jne.) sekä ympäristöriskien ennaltaehkäisy (pohja- ja pintavesien pilaantuminen, elintarviketurvallisuus, kestävä rakentaminen) ja luonnon monimuotoisuuden vaaliminen (rakentaminen, maa- ja metsätalous).

Mittarit:	Virkamiesten kokoontumisen säännöllisyys – palaverien määrä/vuosi
-----------	---

Ympäristöohjelman läpäisyperiaatteen toteutuminen (vuotuiset ja 4. vuoden välein tehtävät seurantaraportit)

Vastuutaho: ympäristöpalvelut, kunnan hallintokunnat

Näkökulma: Asiakas ja kuntalainen

Päämäärä: Kuntalaisten terveys ja aktiivisuus

3. Tavoite: Talousvesi säilyy hyvälaatuisena

Tavoitteena on, että Ristiinassa voidaan tarjota kaikille veden käyttäjille riittävästi ja laadultaan moitteetonta talousvettä.

Nykytilanne

Vesihuollon kehittämisen näkökulmasta tilanne on vähintään kohtalainen. Vesihuollon kehittämistyötä tehdään pääasiassa vesihuoltolain mukaisen vesihuollon kehittämissuunnitelman kautta. Vesilaitostoiminnan osalta vedenhankinnan nykytilanne on tyydyttävä ja vesilaitostoimintaan käytettävät pohjavesislähteet ovat laadultaan ja määrältään riittäviä ja käsittelytekniikka riittävää välittömien tarpeiden kannalta. Tämän lisäksi vesilaitos laatii osana vesilaitostoimintaa tarpeellisia varautumissuunnitelmia yms. laatujärjestelmiä erilaisten teknisten ongelmien varalta. Kehittämistarpeet vesilaitostoiminnan osalta liittyvät varavedenhankintaan ja vedenkäsittelyyn poikkeustilanteissa.

Vesijohtoveden jakelun kehittäminen vesilaitoksen toiminta-alueen ulkopuolella on kanavoitu tehtäväksi edistämällä vapaaehtoisten osuuskuntien syntymistä.

Kehitystoimet keskittyvät toimitusvarmuuden parantamiseen poikkeusoloissa. Tärkeimpiä tehtäviä ovat varavedenhankinnan kehittäminen ja toisaalta poikkeusolojen varavesilaitokset. Pohjaveden hankinnan kannalta työn tekee haasteelliseksi Etelä - Savon pohjavesilähteiden pienuus ja hajanaisuus. Lähi-aikoina tärkeitä tehtäviä onkin varavedenhankinnan turvaaminen erilaisin verkostoratkaisuin sekä toisaalta pohjavesilähteiden kartoitustyö.

Verkostoveden laatu on ollut Ristiinassa hyvä. Vesi on täyttänyt STM:n asettamat laatuvaatimukset. Haja-asutusalueiden kaivovesissä on ongelmia lähinnä bakteerien, nitraatin, raudan ja humuksen osalta.

Suurimmat terveysriskit ovat mahdolliset mikrobien aiheuttamat vesiepidemiat, häiriöt puhdistusprosessissa, ilkivalta ja pohjavesialueiden maaperän saasteet, kuten kloorifenoli ja PAH-yhdisteet. Ristiinassa oli viimeisin vesiepidemia vuonna 2004.

Vedenhankinnalle ja pohjaveden laadulle muodostavat suurimman riskin saastuneet maa-alueet, kemikaalikuljetukset, öljysäiliöt pohjavesialueen maaperässä ja teollisuus sekä huoltamot ja mahdollisesti vuotavat viemärit.

Vesilaitoksella on valvontasuunnitelmat raakaveden ja verkostoveden laadun seurantaan varten, vesihuollon kehittämissuunnitelma, pohjavesialueiden suoje-lusuunnitelmat ja riskikartoitukset, sekä vesihuollon strategiset suunnitelmat. Lisäksi on varautumissuunnitelmat poikkeusoloihin ja erityistilanteisiin.

Tavoitetila 2014

Vesilaitoksen tuottama talousvesi on laadultaan hyvää (talousvesiasetus).

Nykyisten hyödynnettävien raakavesilähteiden keskeiset riskitekijät on poistettu eli saastuneet maat kunnostettu tärkeillä pohjavesialueella, öljysäiliöt poistettu pohjavesialueen maaperästä ja liikennejärjestelyillä on parannettu kemikaalikuljetusten turvallisuutta.

Vesihuollon varajärjestelmä (raakavesilähde ja laitos) valmis.

Vedenhankinnan kannalta tärkeät pohjavesialueet (I ja II luokka) kartoitettu ja tutkittu.

Osuuskuntien liittymät ovat viemärillisiä.

Haja-asutuksen vesilaitosten toiminta-alueiden elinkeinotoiminnan vedenhankintaan liittyvä neuvonta ja avustustoiminta järjestetty, kohteet läpikäyty ja painetarkastelu tehty ja toimintavaihtoehdot selvitetty.

Mittarit:	<p>Terveydelliset tai teknis-esteettiset laatuvaatimukset täyttämättömien näytteiden osuus tutkituista verkostovesinäytteistä</p> <p>Kunnalliseen vesihuoltoon tai vesiosuuskuntaan liittyneiden asukkaiden määrä</p> <p>Vesiepidemioiden määrä</p> <p>Vesihuollon varajärjestelmän toteutumisasaste</p>
-----------	--

Toimenpiteet vuosille 2008 - 2014

Kunnan vedenhankinnan toimintavarmuuden takaamiseksi on otettu käyttöön korvaavan vesilähde.

Vastuutaho: kunnan vesilaitos

Pohjavesialueisiin kohdistuvan piste- ja hajakuormituksen riskit on selvitetty ja estetty merkittävimpien riskien toteutuminen. Vedenhankinnan kannalta tärkeän vesistön (Parjalampi) veden laadun turvaaminen pilaantumiskärsien minimoinnilla.

Vastuutahot: ympäristöpalvelut, vesilaitos

Vesiosuuskuntien verkostojen ammattimainen hoito ja vedenlaadun valvonta järjestetään.

Vastuutahot: tekninen toimi, vesiosuuskunnat

Yhteistyötahot: ympäristöpalvelut

4. Tavoite: *Elintarviketurvallisuus säilyy korkeatasoisena*

Tavoitteena on, että kuluttajille taataan haitallisten mikrobien sekä ympäristömyrkky-, lääkeaine- ja hormonijäämien suhteen puhtaita elintarvikkeita. Kestävän kehityksen mukaista on, että tuotteiden matka kuluttajalle on mahdollisimman lyhyt eli käytetään mahdollisimman paljon lähialueella tuotettua ja jalostettua ruokaa.

Nykytilanne

Vuodesta 1983 lähtien on Mikkelin seudulla järjestelmällisesti selvitetty ruokamyrkytyksiä ja vesiepidemioita.

Elintarviketutkimukset on pyritty suuntaamaan riskielintarvikkeisiin, kuten liha- ja maitotuotteisiin, kalavalmisteisiin ja salaatteihin. Myös valmiita ruokia on tutkittu. Heikentyneiden/huonojen näytteiden osuus vaihtelee riippuen tuoteryhmästä. Lihatuotteissa on ollut viime vuosina heikentyneitä yli 20 % ja näistä huonoja alle 10 %.

Virallinen salmonellavalvontaohjelma lähti käyntiin Suomen liittyessä EU:iin vuonna 1995. Vuonna 2002 todettiin ensimmäisen kerran salmonella yhdestä virallisesta näytteestä. Vuonna 2003 ei todettu salmonellaa yhdestäkään virallisesta salmonellavalvontanäytteestä. Vuonna 2006 Mikkelin seudulla ei ollut yhtään salmonellapositiivista karjatilaa. Salmonellatilanne on entisestään parantunut myös valtakunnan tasolla.

Mikkelin seudulla on vuonna 2006 omavalvonnan toteutuminen pysynyt ennallaan vuoteen 2002 verrattuna eli entisen hygienialain mukaisissa kohteissa omavalvonta on toteutunut 100 %:sti ja terveydensuojelulain mukaisissa kohteissa noin 90 %:sti.

Elintarvikevalvonta on tullut maksulliseksi. Tämä osaltaan tulee tehostamaan valvontaa lisäämällä suunnitelmallisuutta ja riskinarviointia. Valvontaa varten on jo nykyisin laadittu vuosittainen elintarvikevalvontasuunnitelma, jonka ympäristölautakunta hyväksyy.

Mikkelin hankintarenkaaseen kuuluvissa suurtalouksissa luomutuotteita käytetään melko vähän. Sen sijaan omalla alueella tuotettuja elintarvikkeita on ollut käytössä suurtalouksissa.

Tavoitetila 2014

Elintarviketurvallisuus säilyy vähintään nykytasolla. Omavalvonta toimii kaikissa elintarvikeyrityksissä riittävässä laajuudessa. Elintarvikevalvonnalla on riittävät resurssit suorittaa valvontaa keskushallintoviranomaisten ja riskinarvioinnin edellyttämässä laajuudessa. Paikallisten maataloustuotteiden käyttö on lisääntynyt merkittävästi ravintoloissa ja julkishallinnon järjestämissä ravitsemuspalveluissa.

Mittarit: Ruokamyrkytysten ja epidemioiden määrä
Omavalvonnan kattavuus ja toimivuus
Mikkelin talousalueella tuotettujen maataloustuotteiden ja elintarvikkeiden käyttömäärät kunnan toiminnassa

Toimenpiteet vuosille 2008 - 2014

Yritysten omavalvonta saadaan kattavaksi ja toiminnan laatu huomioiden riittäväksi.

Vastuutahot: yritykset, kunnan ruokahuolto, ympäristöpalvelut

Elintarvikevalvonta painotetaan riskinarviointiin perustuen oikeisiin kohteisiin. Elintarvikevalvonnan resurssit turvataan mm. ohjaamalla valvonnasta tulevat maksut valvontayksikön käyttöön.

Tehdään aloitteita alueen merkittävimmille toimijoille (kaupat, keskuskeittiöt) lähiruuuan käytön lisäämiseksi.

Vastuutaho: ympäristöpalvelut

5. Tavoite: Rakentaminen on kestäväää ja terveellistä ja rakenteita pidetään kunnossa

Terveellinen elinympäristö ja siihen kuuluen terveet rakennukset ja terveellinen sisäilma ovat yksi tärkeimmistä edellytyksistä kuntalaisten hyvinvoinnille. Huonon sisäilman aiheuttamat terveyshaitat ovat yleisiä ja niistä aiheutuu suuria taloudellisia menetyksiä vuosittain. Tavoitteena on, että rakennetaan kestäviä ja terveellisiä rakennuksia, jotka pidetään kunnossa ja syntyneet terveyshaittaa aiheuttavat puutteet korjataan mahdollisimman nopeasti.

Nykytilanne

Kosteusvauriot ja niiden seurauksena syntyneet mikrobihaitat ovat erittäin yleisiä terveyshaittojen aiheuttajia rakennuksissa. Yleisesti puutteita on todettu myös ilmanvaihdossa. Terveysvalvonnan toimesta tarkastetaan asuntoja, kouluja, päiväkoteja yms. kokoontumistiloja terveyshaittojen selvittämiseksi ja poistamiseksi.

STM:n päätöksen (994/92) mukaan asunnon huoneilman radonpitoisuuden vuosikeskiarvo ei saisi ylittää arvoa 400 Bq kuutiometrissä. Uusi asunto tulee suunnitella ja rakentaa siten, että radonpitoisuuden vuosikeskiarvo ei ylitä 200 Bq/m³. Radonin on arvioitu aiheuttavan Suomessa 20 – 700 syöpätapausta vuosittain.

Ristiinassa on Säteilyturvakeskuksen tilaston mukaan mitattu huoneilman radonpitoisuus 77 asunnosta. Mitatuista asunnoista huoneilman radonpitoisuus 400 Bq/m³ ylittyy noin 2 % asunnoista ja 200 Bq/m³ ylittyy noin 13 % asunnoista.

Tavoitetila 2014

Rakentamisen ja korjauksen suunnittelun ja valvonnan taso on sellainen, että tuloksena on terveitä rakennuksia. Kunnan kiinteistöt on saatettu terveydelliseltä kannalta esimerkilliseen kuntoon.

Mittarit: Asuntojen, koulujen ja päiväkotien ym. tarkastuksissa todetut terveyshaitat
Radonmittausten määrä, ohjearvojen ylitykset mitatuista, korjausten määrä

Toimenpiteet vuosille 2008 - 2014

Merkittävimmät ongelmatilanteet selvitetään yhteistyössä terveysvalvonnan, työsuojelun, kiinteistöhallinnon ja kiinteistöjen käyttäjien kanssa.

Vastuutaho: ympäristöpalvelut/terveysvalvonta, kiinteistöhallinto

6. Tavoite: Vesistöjen hyvä vedenlaatu ja käytettävyys säilytetään

Nykytila

Ristiinan pinta-alasta (742 km²) lähes neljännes on vesistöä. Ristiinassa on loma-asuntoja noin 3000 kappaletta.

Hyvälaatuiset vesistöt voi nähdä arvona, josta pitää huolehtia, mutta se on myös huomattava elinkeinoresurssi maaseudun kannalta.

Vesien tilaa seurataan aktiivisesti. Mikkelin ympäristöpalvelujen toimialueella tehdään perusselvitys vuosittain 5-8 järvelle ja noin 40 järveä on säännöllisessä seurannassa. Tietoa jaetaan pääsääntöisesti verkkosivujen kautta. Kertynyt tietovaranto on ahkerassa käytössä. Kesäasukkaat osaavat hakea tietoa mökkijärvestään ja kesämökkihankintaa harkittaessa tarkastetaan mökkijärveksi aiotun vesistön vedenlaadun sopivuus virkistyskäyttöön. Monin paikoin kesäasukkaat toimivat vesien hoidon paikallisina vetureina. Suurin virkistyskäyttöpaine kohdistuu suuriin reittivesistöihin. Keskeisimpiä alueen virkistyskäyttövesiä on Ristiinassa Saimaa.

Pääsääntöisesti alueen vedet ovat hyvälaatuisia. Maankäytön vesistöihin aiheuttamat kuormituspaineeet ovat valtakunnallisesti tarkasteltuina vähäisiä. Vastaavasti pistemäinen kuormitus on suhteellisen vähäistä. Virkistyskäytön kannalta laadultaan heikentyneet tai luontaisesti heikot vedet rajoittuvat taajamien lähialueille ja suomaastosiin valuma-alueisiin. Myös joillain aktiivisen viljelytoiminnan piirissä olevilla alueilla elinkeinotoiminta vaikuttaa vesien virkistyskäyttölaatuun.

Vesistöjen rehevöitymisen kannalta keskeisin ravinne sisävesillä on fosfori. Taajaan asuttujen hulevesiviemäroityjen alueiden liepeillä hulevesikuormitus ja pistemäinen puhdistamoilta tuleva kuormitus voi olla merkittävä kuormituslähde. Valtaosalla valuma-alueita suurin yksittäinen fosforikuormituksen lähde on maatalous. Maatalouden kuormituksen vähentäminen tehdään pääsääntöisesti maatalouden ympäristötukeen liittyvien toimenpiteiden valinnoilla. Nykytilanteessa lähes 100 % viljelijöistä on sitoutunut maatalouden ympäristötuen toimenpiteisiin.

Kummankaan vesimuodon (pintavedet, pohjavedet) osalta ei ole nähtävissä mitään yksittäisiä suuria tunnistettavia uhkia. Vaikutuksiltaan suuret pilaavat toiminnot kyetään tunnistamaan hyvin ja hallitsemaan olemassa olevien ympäristönsuojelulainsäädäntöön liittyvien luvitus- yms. viranomaismenettelyjen avulla. Molempien vesimuotojen osalta uhat ovat vaikeasti tunnistettavia ja kuormituksen kehitys riippuu paljolti yksittäisten ihmisten pienistä valinnoista (maankäyttötavat rantavyöhykkeellä – viljely, metsätalous, rakentaminen). Vaikeimmat haasteet liittyvät hajakuormituksen vähentämiseen. Lähtökohdat vesien tilan vaalimiselle ja vesistöjen virkistyskäytölle ovat kaiken kaikkiaan varsin hyvät.

Tavoitetila vuodelle 2014

Virkistyskäytön kannalta tärkeiden vesistöjen hoitoa tehdään Etelä-Savon vesienhoidon toimenpideohjelmalyön kautta.

Toimenpide: Valittujen virkistyskäytön kannalta tärkeiden vesistöjen levähavaintojen ja hygieenisen tilan (uimarannat), ravintilan, virkistyskäyttölaadun järjestelmällinen seuranta

Mittari Virallisten uimarantojen levähavainnot ja uimaveden hygieeninen laatu

Toimenpiteet vuosille 2008-2014

Uimarantojen osalta aloitettua leväseurantaa jatketaan (tiedotetaan kotisivuilla)

Vastuutaho: ympäristöpalvelut

7. Tavoite: ***Palveluliikenne säilytetään ja kevyen liikenteen edellytyksiä parannetaan***

Nykytila

Palveluliikenteen pääpaino on asiointi- ja koululaisliikenteen hoitamisessa. Kevyenliikenteen yhteyksissä on vielä puutteita Ristiinassa valtatie 13/15 varrella Ristiinasta Mikkeliin päin.

Toimenpiteet vuosille 2008-2014

Kunta vaikuttaa omalta osaltaan siihen, että palveluliikenteessä suositaan kevyttä kalustoa ja joustavia vuoroja. Palveluliikenteen säilyminen kaikilla kylillä turvataan.

Kevyenliikenteen yhteyspuutteet on poistettu. Lisäksi väylät ovat hyvässä kunnossa. Työ-, koulu- ja vapaa-ajanliikenteessä pyöräilystä ja jalankulusta on tullut suosittu tapa ympäristö- ja terveyssyistä.

Mittarit: Uusien kevyenliikenteen väylien rakentamiskohteet
Palveluliikenteen kattavuus

Vastuutaho: tekninen toimi, kunnanhallitus

Yhteistyötaho: Tiehallinto, lääninhallitus, asukkaat

8. Tavoite ***Rantarakentaminen ja maankäyttö ovat hallittua***

Nykytila

Vesimuotoihin (pohjavedet, pintavedet) liittyvät uhkat muodostuvat useista hajallaan sijaitsevista toiminnoista. Vastaavasti ratkaisukeinot löytyvät muun muassa maankäytön suunnittelun ja tiedotuksen työkalupakista. Eräs keskeinen ryhmä vesistöjen kuntoon vaikuttavista toimintoista on loma-asutuksen sijoittuminen. Tavoitteena voidaan puhua hallitusta rantarakentamisesta.

Ristiinan väkiluku on noin 5100 henkeä. Vapaa-ajan asuntoja on noin 3000. Kunnan pinta-alasta on vesistöä lähes neljännes ja rantaviivaa 1200 kilometriä. Lähes kaikki rakennuskelpoiset rannat on kaavoitettu.

Tavoitetila 2014

Laaditut kaavat, jotka perustuvat ajantasaisiin taustaselvityksiin, ovat ajan tasalla.

Mahdollisimman moni uusista rantarakennuspaikoista on vesi- ja viemäriverkoston piirissä.

Haja-asutusalueella olevat kiinteistökohtaiset jätevesijärjestelmät on kunnostettu vastaamaan ns. talousjätevesiasetuksen vaatimuksia.

Mittarit: Vesihuoltoverkostoihin liittyneiden osuus rantarakentamisesta
Vanhojen jätevesijärjestelmien kunnostusmäärät (rakennusvalvonnan hyväksymät)

Toimenpiteet vuosille 2008 – 2014

Rantakaavoitusta täydennetään puuttuvilta osin.

Kaavat pidetään ajan tasalla.

Vastuutaho: tekninen toimi

Näkökulma: Vastuunsa tunteva kunta

Päämäärä: Ympäristövastuullisuus

9. Tavoite: *Uusiutuvien energialähteiden käyttöä lisätään ja kasvihuonekaasupäästöjä vähennetään*

Nykytila

Kasvihuoneilmiön aiheuttama ilmastonmuutos on maailmanlaajuinen ongelma. Kansainväliset sopimukset ja kansalliset strategiat luovat puitteet ongelman ratkaisuun, mutta konkreettisilla paikallisilla toimenpiteillä vaikutamme päästöjen syntyyn ja niiden vähentämiseen. Tekoja tarvitaan kuntaorganisaatiolta, kunnassa toimivilta laitoksilta ja sen asukkailta. Energiansäästöllä, kaukolämmön osuuden lisäämisellä, uusiutuvien energialähteiden käyttämisellä, maankäytön suunnittelulla, jätteiden asianmukaisella käsittelyllä ja joukkoliikenteen sekä kevyenliikenteen kehittämällä torjutaan ilmastonmuutosta.

Tavoitetila 2014

Puun käyttöä lisätään ja sen käyttöä edistetään kunnan alueella kaukolämmön tuotannossa. Kaukolämpöverkko ulotetaan mahdollisimman laajalle alueelle.

Puun ja muun bioenergian käyttöä lisätään ja sen käyttöä edistetään kaukolämpöverkon ulkopuolisessa lämmöntuotannossa.

Maalämmön käyttöä lisätään kiinteistöjen lämmityksessä.

Mittarit: Kaukolämmön piirissä olevien rakennuskuutioiden määrä.

Toimenpiteet vuosille 2008-2014

Ristiinassa Pellosniemelle ja koulukeskukseen suunnitellut aluelämpölaitokset on toteutettu. Aluelämpölaitokset tuottavat lämpöä mahdollisimman paljon paikallisella biopolttoaineella.

Vastuutahot: tekninen toimi, energiantuottajat

Yhteistyötahot: asukkaat, ympäristöpalvelut